Малявальшчык коміксаў, які завыў
па-ваўчынаму
(Excerpt in Belarusian)

Translated by: Inesa Kuryan
Contact of the translator: plucha@mail.ru

Пару тыдняў таму я сустрэўся на каве са сваёй знаёмкай і пачуў адну неверагодную рэч. Не паверыў. Думаю, вы б таксама не паверылі. Справа ў тым, што Таварыства аховы дзікіх жывёлаў на Дзінарскім панізоўі штогод складае перапіс славенскіх ваўкоў, прыцягваючы дабраахвотнікаў, якія радыя пад поўняй паскуголіць ды зарэгістраваць, колькі ваўкоў адгукнулася.

- **Што?! – аслупянеў я.**
- **А вушы на што? Мы са сваім маляткам, Андрэйчыкам нашым галасістым, рыхтык запішамся.**
- **Што?!**

Без жартаў. Пачуўшы пра такое, я зразумеў, што мушу гэта пабачыць. Мо, мне таксама ўзяць з сабой сыночка? Нашае малятка – той яшчэ лÜпафіл, але няхай шчэ з пару гадкоў патрэнуецца.

Уяўляю, як сын бы мне запярэчыў:

- **Аyyyy, аyyyy!**
- **Не, Тарасік, дзяржаўны перапіс ваўкоў, справа адказная, ён праводзіцца выключна ўночы, калі малыя дзеці кладуцца спацькі.**
- **Аууу, аууу, і я пайдуууу!**
- **Не, дзяцей не бяруць, каб яны ваўкоў не распужалі!**

А як працэдуральна гэтая ініцыятыва выглядае для дарослых? Намерыліся ў лес да ваўкоў? Павыць захацелася? А дыплом біятэхніка ё? Няма – ідзіце спачатку на курс, дзе вам злюшчы дзядзька-прахвесар, які сусвет абыйшоў, перапісваючы малеючыя колькасці мядзьведзяў ды снежных барсаў, правядзе інструктаж па зносінах з ваўкамі.

Чаму ўсё так сур’ёзна? Бо на дадзены момант у Славеніі жытлуе усяго 9 ваўчыных зграй колькасцю прыкладна 7 асобінаў кожная. І ў параўнанні да даўгіх ступленых ланцужккоў касматых пачвараў, якія, як у рускіх казках, па снежных сумётах вынюхваюць заблуканага вандроўніка, нашыя ваўчыныя зграі складаюцца з крыху незадаволенай ваўчыным жыццём мамашы, вострaзубага таты і іхніх пагодкаў з сёлетнега і мінулагодняга мёту.

Так і хочацца спытаць у гэтай славенскай малалічбавай зграі, пагартаўшы перад курсавым залікам “Белага клыка” Джэка Лондана ці паслухаўшы для парадку оперу Пракоф’ева “Пеця ды воўк”:

- **А вы ўпэўненыя, што вас трэба лічыць дзікай зграяй, а не звычайнай ваўчынай сям'ёй? Той воўк, што ўсынавіў Маўглі, не лічыўся правадыром зграі, яго проста называлі Акелам.**

Потым, падумаўшы, дадаць:

- **Ну, што вы скажаце на маё сацыялагічнае апытанне?**

Незадаволеная ваўчыным жыццём мамаша, штодзённа гатуючы мясны булён ля пліты, накажа свайму ваўчанёнку:

- Віхляй, як можаш, а ў пастку не трапляйся!

Малы наб’е рот ягняцінкай і не скажа ані слова. Тата-воўк рыкне па строгасці:

- **Укусіце ж яго нарэшце хто-небудзь!**

Ваўчкі хутка растуць, а бацькі неадкладна жадаюць іх пазбавіцца і рана гоняць прэч. Маладыя ж ваўчукі потым паасобку бадзяюцца па свеце, пакуль не выйдуць на незанятую прастору, дзе час знайсці сабе самку і стварыць уласную дзікую зграю. А вось, ці жыць яму ў вызначаных межах, ці не жыць – давядзецца праверыць выццём: ніхто не адклікаецца – жыві сабе, а завыў нехта ў адказ – арэал ужо заселены.

Так і ўяўляю, як вандроўны ваўчук прыцёпаў, а хоць бы да мястэчка Піўка, і заскуголіў:

- **Ці ёсць у Піў-іў-іўцы месца, з якога мяне не выў-выў-выставяць?**

А яму з кустоўя нейкі ваўчара хрыпіць:

- **Адыдзіся, маляк! Не бачыш, што кантора занятая?**

А побач з ім сваячок з дзікай зграі – “Цпык!” – сваім блатным складанчыкам.

Пасля тэарэтычнага курсу настаўнікі-біёлагі планамерна пераходзяць да практыкі выцця.

Выкладчык нібы дырыжор маша рукамі і папраўляе кожную фальшывую ноту.

- **Ауууууу!!! – вые практыкант.**
- **Ага! Ага! Бяры вышэй на сярэдзіне! Андантэ, андантэ! Па троху, плаўна выходзь на апошнюю ноту!**

Практыкант ажно выгнуўся ў лук і заскуголіў з асалодай:

- **Цяпер мабыць добра! – нашчупаў практыкант патрэбную інтанацыю.**

Вось цяпер толькі ўсё пачынаецца: тры вечары запар ты павінен адразу пасля заходу сонца атабарыцца на цэлую гадзіну ў вылучанай акрузе і падскугольваць на найбольш высокіх узгорках тых чатырох квадрантаў, на якія ўмоўна падзелены кожны лакальны ваўчыны арэал.

Мне, напрыклад, давялося падвываць у раёне Рыбніцы, і першы вечар я быў памагатым для тутэйшага паляўнічага, які мне ў час гойсання па лясных сцяжынах міма барсукоў, лісіц і зайцоў распавядаў прышпільныя показкі паляўнічых.

Да мяне далятаалі ўспаміны пра ваўчыцу Тоню, што доўга вадзіла адну зграю, а аднойчы ад яе знайшлі толькі парваны нашыйнік. Цудоўна было паслухаць пра разлад у нейкай зграі з той прычыны, што павадыр знайшоў новую жонку. Пра тое, як валанцёраў прынялі за браканьераў. Як хтосьці кудысці перамяшчаўся што паўгады, і яго знаходзілі ў іншым арэале.

На першых трох выхадах на пазіцыю мы чулі толькі нейкі дзіўнаваты шоргат, які наш інструктар інтэрпрэтаваў не горай за вяшчуна.

- **У-йііііфа! У-йііііфа!**
- **Вой! Хто гэта?!**
- **Шышок.**
- **Йііп! Йііп! Йууп!**
- **А гэта?**
- **Лісіца.**
- **Ваў! У натуры рудая бестыя так адгукаецца?**
- **А-руля! А-руля! А-руля!**
- **Ах, мама! А гэта яшчэ хто?**
- **Не ведаю. Магчыма, куніца.**

А вось два апошнія начныя чуванні вынікавалі водгукам двух радавітых ды злонамысных “А-уууу!”

- **О! Чуеш?**
- **Здаецца, гэта сапраўднае ваўчынае выццё.**

Дзеля поўнага шчасця паляўнічы павёў мяне ў сваю акругу, дзе ён дакладна вызначыў межы адной дзікай ваўчынай зграі, бо тая заўчора ў суседніх вёсках загрызла 14 авечак, а 9 паспела зацягнуць у лес.

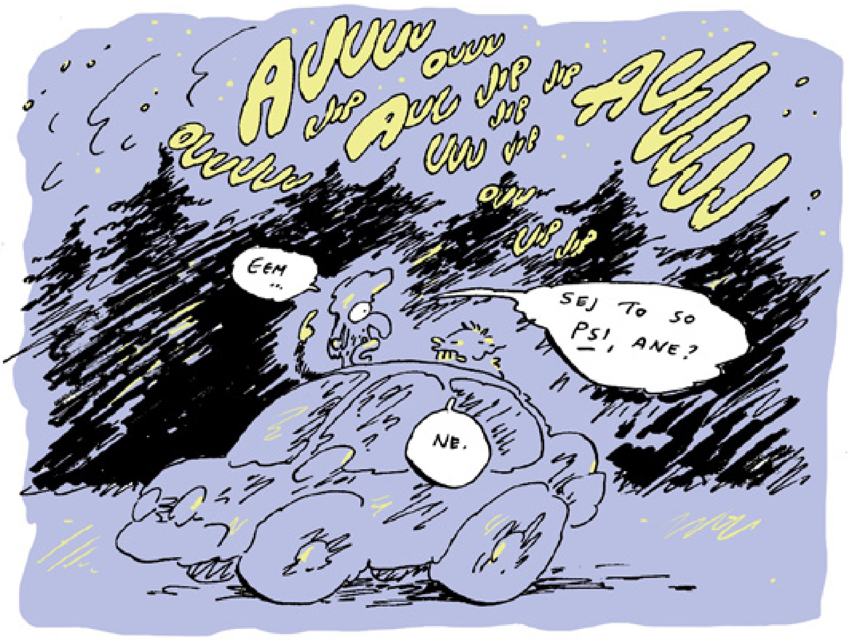

Ваўчынае выццё загучала для мяне з-за кожнага куста.

- **Ого-го, як яны разгуляліся!**

- **А, можа, гэта, сабакі?**
- **Не, гэта дакладна ваўкі.**

Вяртаючыся, мы с паляўнічым крыху пасварыліся між сабой. Падобна, біёлагі даўно выйшлі на выццё гэтай дзікай зграі, але ж вырашылі, што лепш яе больш не турбаваць.

І ўсё ж наступнага дня я насмеліўся на яшчэ адну экспедыцыю, гэтым разам з замежнымі партнёрамі арганізатараў ваўчынага перапісу: з адной харвацкай біялагіняй і адной аўстрыяцкай з ейным мужам, якія адну палову вольнага часу прысвячаюць выратаванню мядзведзяў-плясуноў з цыркавай няволі, а другую палову малююць ілюстрацыі для навукова-папулярных брашурак заапаркаў.

- Няўжо мядзведзі не пакутуюць без сваіх ранейшых цыркавых прыплясаў?

- Ха-ха-ха! Ну, ты разважаеш чыста як рускі Ваня! Рускія заўсёды лічаць, што звяры шчаслівыя толькі ў няволі. Пры гэтым адну з іхніх танцоўшчыц мядзведзі зжэрлі, калі яна звінела ім бубенцамі.

- Вось яно як...

- Хоць я лічу, што тут прычына была ў тым, што яна для бляску насмароўвала ногі менавіта мядзвежым тлушчам наместа крэму.

- А! Ясна...

Нам, дарэчы, з гэтай экіпай вельмі пашчасціла пачуць на перадапошняй пляцоўцы масавае выццё маладых ваўкоў, што азначала, што арэалы іх рассялення вызначыліся і мяжуюць між сабой, а нам за тое належыў адзін выходны.

Маладыя ваўкі вылі з усіх бакоў. Падвыванні адзін па адным вярталіся да нас бумерангам. Ваўчыныя галасы былі моцнымі і ўпэўненымі. Я ж, наліўшы сабе вінца дзеля смеласці, думаў, што, магчыма, гэта сапраўдны поспех для мяне, як пачаткоўца. Я нават вырашыў у свой заслужаны выходны пацешыць сябе культпаходам у кіно.

Фільм *Выпускнік* на Кангрэснай плошчы быў цудоўным дэсертам пасля маіх прыгодаў. Мне ўжо зараз карціць на наступны год ізноў пайсці дабраахвотнікам на ваўчыны перапіс.

Аууууууу (forte, forte, non troppo legerro)!

ДЗІЦЯЧЫ ПРАЕКТ

Скажу шчыра, я не прыхільнік сучасных кніжак-ілюстраванак для малых.

Адна з тэмаў, якая мяне найбольш хвалявала, калі я чакаў, што маё ўласнае дзіця вось-вось народзіцца з-пад сэрца – як сумяшчаць дзіцячую радасць жыцця з неўскладненай да дэбільнасці праграмай развіцця дзяцей у нашыя часы.

Пачынаць трэба ва ўлонні матулі:

- **Малы, глядзі – гэтая кніга добрая, а гэтую чытаць не варта. Усвядоміў?**

А малы лапоча з жывата:

- **Не бачу розніцы.**

І ўсё гэта на маёй бацькавай галаве.

- Добра, паказваю яшчэ раз.

Фрэнды мне кажуць, што я празмерна ідэалізую забаўляльную частку свайго ўласнага дзяцінства. Але ж варта параўнаць улюбёныя мульты-маляванкі майго перыяду з прапановамі для сучаснага прадстаўніка дзіцячай аўдыторыі. Возьмем для прыкладу Вожыка ў тумане з сабачкам Рэксям і параўнаем са свінкай Пепай ды цягнічком Томі. Ці вылучаецца вам тут хоць нейкая розніца, акрамя пункту выйсця – першыя мульты да нас дайшлі з так званага ўсходняга блоку, апошнія – з заходняга?

А я вам скажу, што розніца вылучаецца канкрэтная: Вожык у тумане з сабачкам Рэксям былі так прыдуманыя, что настойліва парушалі законы фізікі ды добрых паводзінаў, а ў канцы гучалі фанфары шчасця на фоне дабрабыту. Свінка Пепа поруч з цягнічком Томі жывуць у банальным свеце штодзённых клопатаў, з чаго ў канцы выводзіцца маральная пуэнта, якая павінна садзейнічаць камфартоваму самапачуццю ў грамадскім бытаванні.

Уявім сабе: маленькая Свінка Пепа корпаецца ў пяскоўніцы. Да яе падыходзіць Папа Свін:

- **Хадзем, дачушка, я пакажу табе, як гуляцца ў снежкі.**
- **Не, не пайду. Мама мне сказала гуляцца толькі ў пяскоўніцы, а на забаўляльную пляцоўку я магу хадзіць выключна з авечкай С’юзі.**

Ведаю, што ёсць фэнтазі-маляванкі для старэйшай шантрапы, і гэткая_ літаратура ў вялікай колькасці ды differentнасці друкуецца на патрэбу спажыўцоў. Але ж, мы, відаць, неяк праскочылі той прамежкавы стан паміж фантазіяй і чалавечым жыццём, удала ўвасоблены ў Вожыку ў тумане з сабачкам Рэксям, пакінушы сёння толькі палярныя варыянты – поўнае супадзенне з рэгламентаванай грамадскай замовай па адным баку і занурэнне ў свет без існуючых правілаў фантазіі – па другім.

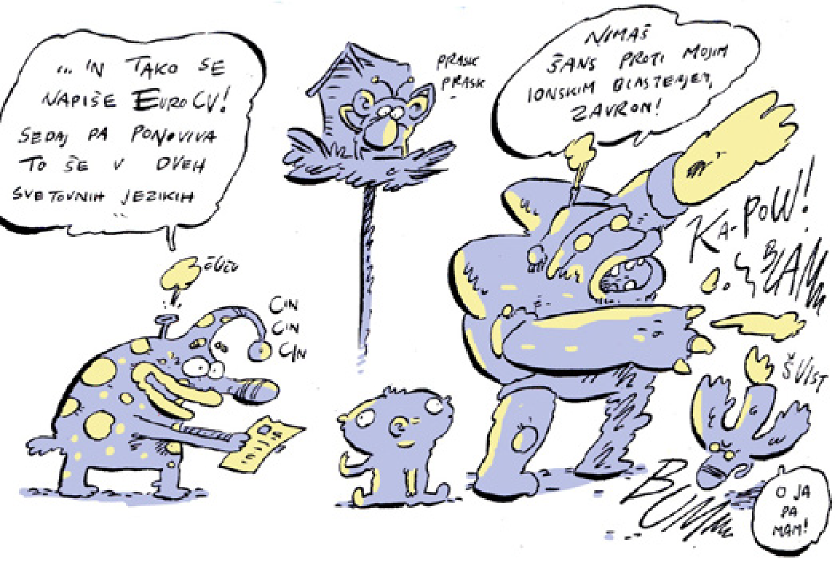

Уявім сабе гэтыя фэнтазі-маляванкі:

Нейкая дзіўная непрыгожая істота нялюдзкага выгляду, нібыта настаўнік-касміт, з грубай пухірчатай скурай лімонава-лілёвага колеру, са званочкам на канцы прычольнага выростку, падзыньківаючы, прабуе навучыць абодватварага фэнтазі-дзіцёнка напісанню “еўраCiBi” на дзвюх касмічных мовах. Пры гэтым ягоны нянька-лесавік, які нагадвае калабка з вялікімі вушамі, шкрабе патыліцу і не ўяўляе, як малое адолее такую задачу. А недзе побач нейкай касмічнай не вароне, а як мінімум крукаўроне, абязглуджаны канструктарапалы монстр чыкануў альбо наўпрост выпаліў лазерам хвост, і грыміць сваім мэталёвым голасам:

- **Супраць майго іённага бласцера у цябе няма ніякіх шансаў схавацца, крукаўрона!**

  А шчаслівая бязхвостая крукаўрона каркнула агіднаму монстру ў адказ:

- **Крукаўроны свайго шансу не губляюць!**

Гэта гучыць, як дыягназ сучаснасці не толькі на ўзроўні дзяцячага свету, але і на ўзроўні свету дарослых, якія ўвесь час нам укладаюць у вушы, што трэба глядзець праўдзе ў вочы, прыняць паслядоўнасць развіцця дарвіністычных тэорый, а не занурацца ў летуценні. З іншага ж боку, нам, узалежненым ад фантазіі, на суровым глабальным рынку за немалыя грошы прадаюць інфантыльныя сусветы з living рознымі хобітамі і марвеламі. Можа, варта да гэтага прыгледзецца?

Свінка Пепа ўсё ж, малаактыўная асоба, а вось у цягнічку Томі, калі задумацца, закладзена немалая небяспека. Пачнем з уступных абставінаў: на ізаляванай выспе створана нейкая прафесійная ячэйка цягнічкоў, якія, з аднаго боку, падобныя да дзяцей, пры гэтым яны ўкалываюць дзень і ноч, у завею ці пад праліўным дажджом або ў спёку на шэфа чыгункі з класічным выглядам капіталіста XIX стагоддзя: фрак, цыліндар і тоўстае бруха.

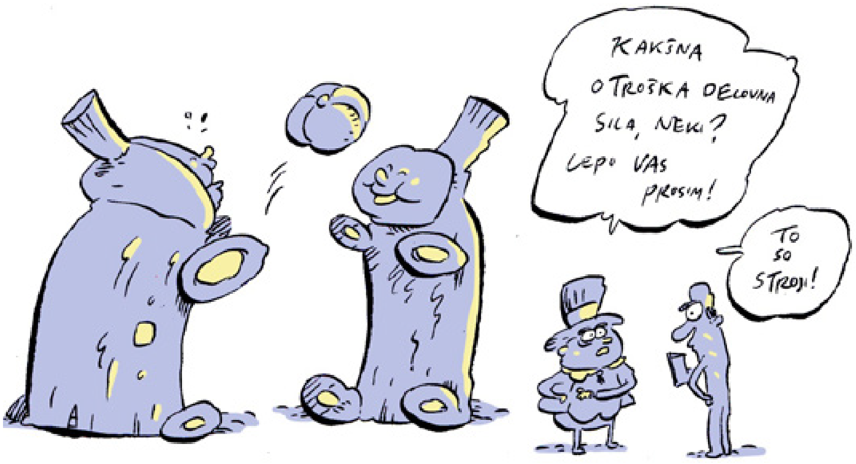

Пакуль цягнічкі перакідваюцца мячыкам, галоўны эксплуататар пытаецца ў галоўнага інжынера:

- **Як вы мяркуеце, колькі ў кожным з іх дзіцячых сіл? Дайце мне хоть прыблізную статыстыку!**
- **Мы не мераем іх патэнцыял у дзіцячых сілах – гэта ж машыны!**

У кожным эпізодзе гарэзлівыя цягнічкі на нейкі час зрываюць працоўны працэс і ствараюць праблемы свайму шэфу. За што іх караюць максімум звышурочнымі, а яны, вясёлыя і шчаслівыя, адпраўляюцца спаць у гараж, які забудовай нагадвае змрочнае сіроцкае жытло з твораў Чарльза Дзікенса, дзе толькі па-крыёму можна абмеркаваць навучкі мінулага дня.

Гэтак стаяць цягнічкі ў гаражы і шэптам падвынікоўваюць:

- **Мы ўсе на тое маем моц, каб наша моц была карыснай!**

Да падобных глыбокіх высноў прыйшоў цягнічок Томі, калі ягоныя спаборніцтвы з мясцовым пад’ёмным кранам, хто з іх мацнейшы, скончылася тым, што зламаліся абодва.

У наступным эпізодзе нашае механізаванае дзіцятка адшукала шмат радасці ў абплюхванні сваіх сяброў падчас інтэнсіўнага перасячэння калюгаў. Усё б прайшло бяскрыўдна, адно брудныя кроплі раптам патрапілі на вагончыкі, у якіх захоўвалася мука і клубніцы на падвячоркавыя піроржныя да гарбаты. Вось і давялося цягнічку Томі з дзікай хуткасцю насіцца па ўсёй выспе, каб паспець з дастаўкай новых незаплюханых кампанентаў і супакоіць абуранае кіраўніцтва. Таўстуны-гаспадары задаволена сядалі да стала з піроржнымі, толькі крышачку спазніўшыся, а цягнічок Томі тым часам гераічна змагаўся са спакусай пракаціцца па яшчэ адной калюжыне, хоць, заўважым, нікога побач не было на абплюхванне. Такім чынам, цяжкі працоўны дзень з вялікімі намаганнямі скончыўся шчасліва.

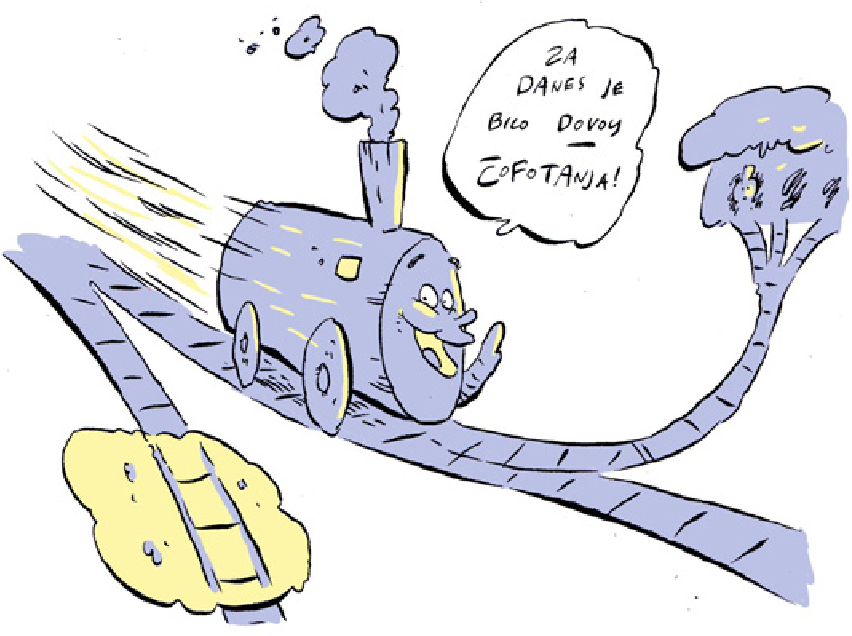

Цяпер вясёлы Томі праносіўся міма калюгаў з радасным крыкам:

- На сёння ўжо хапіла плюскання!

Ну, добра, скажаце вы, надзвычай сумняючыся і ўздрыгатнуўшы ад спосабаў узгаданага выхавання, але твой малы ўсяго гэтага яшчэ не разумее, і цягнічок Томі яму цікавы, ён з прыемнасцю глядзіць на ўсе гэтыя пыхкаючыя, імклівыя, лётаючыя па справах машыны. Правільна, наступіць дзень, калі ён аднак гэта зразумее, і замарочка ў тым, што дзіцячы досвед ужо залезе яму пад скуру, яшчэ да таго, калі ты раптам пачнеш заўважаць у сваім водпрыску нешта дзіўнае. Адначасна, калі дзіця радасна верашчыць над разважаючымі пра мараль цягнічкамі, мяне ліхаманкава непакоіць бессэнсоўнасць і дэбільнасць сумятні ягоных любімцаў.

З экрану чуецца:

- Не пагаджаючыся са спадаром Відэрмаерам, мы шкодзім сабе!

- Нам лепш добра папрацаваць, ён адзначыць нашыя старанні і пахваліць нас!

Вось такое «Чух-Чух!», «Пух-Пух!». Я гляджу на сына з глыбокім сумам, а яму ўсё падабаецца:

- Хі-хі! Цягнічкі!

Падвынікоўваючы скажу, што мне з большага важна тое, як мы з маім малюком добра праводзім час, калі разам назіраем за дзіцячай афертай. Дзіцячыя праекты шмат карыснага падказваюць дарослым, якія выхоўваюць дзіця, пераважна чакаючы, што калі-небудзь дзіцячы перыяд скончыцца, таму можна прыкрыць вочы на густы, якія фармуюцца ў дзяцінстве.

Маляванкі, ад якіх церпяць не толькі дзеці, але і бацькі, мне падаюцца важнымі яшчэ з адной прычыны. Існуе неабходнасць у падміргванні дарослай публіцы, каб діця заўважыла, што ягоныя бацькі лепей разумеюць узровень твораў, які для яго пакуль не дасягальны. І яму будзе ясна, што ён яшчэ маленькі, што трэба шмат чаму навучыцца; а бацькі з вышыні свайго аўтарытэту працягнуць малому руку, каб і ён некалі перапоўз паступова на гэты ўзровень.

Той дзіцячы праект, што мы назіраем, цалкам скалочаны на памер дзяцячага розуму, і ён малому дасылае зразумелыя сігналы: твой ненадта складаны інтэлектуальны свет

цалкам для цябе дастатковы – у ягоных межах мы акурат і стварылі асаблівы дамок, асаблівую мэблю і асаблівую мову ўдзельнікаў. Не спяшайся ўдзірацца ў заблытаны свет дарослых, а то яны яшчэ цябе навучаць уласным радасцям жыцця, якімі з’яўляюцца розныя там дзіўныя гастранамічныя прэферэнцыі, гартанні надзвычайных часопісаў, бо, як вядома, гэта ўсё залішнія прыемнасці, і табе давядзецца пераконваць іх вярнуцца ў свой прыўкрасненькі універсум, які бездакорна сфармаваны.

- **Тата! Хадзі ў мой дамок, – будзе клікаць вас малое.**
- **А-а, ты па мяне прыйшоў? Не, – прамычыце вы, выхопваючы апошнія навіны з медыяў.**

І калі я зноўку пашыру канцоўку на быццам цалкам дарослую сферу, а гутарка вядзецца пра ТВ праграммы на недзіцячых каналах, то паўстае тое ж пытанне: хіба ж усе існуючыя рэаліці-шоу выпрамянёўваюць на народ нешта больш карыснае і разумнае? Альбо, як у дзяцінстве “піпл хавае” толькі тое, што хоча, і што лёгка разумее, не патрабуючы хоць малога напружання. Ну, тады кожная крыху больш інтэлектуальна або эмацыйна ўскладненая праграма будзе здавацца яму не магчымасцю асабістага росту, а проста напышлівым умяшацельствам нуднага і замкнёнага свету «элітаў», даўно адарваных ад патрэбаў простага рабацягі, які чакае перад экранам свайго рэаліці-шоу.